

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ З ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

**Матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції
з міжнародною участю**

**“ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ
ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ
СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ
(ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ) НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ”,**

**присвяченої 160-річчю з дня народження І. Я. Горбачевського
(з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою
відеоконференц-зв'язку)**

**15-16 травня 2014 року
м. Тернопіль**

ЧАСТИНА 2

Тернопіль
ТДМУ
«Укрмедкнига»
2014

ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ОСНОВ АЛЕРГОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

С. М. Недельська, О. П. Пахольчук
Запорізький державний медичний університет

ACTUALITY AND EXPERIENCE OF THE BASIC ALLERGOLOGY TEACHING ON THE MODERN STAGE

S. M. Nedelskaya, O. P. Pakholchuk
Zaporizhia State Medical University

Резюме. Посилення темпів урбанізації призводить до росту алергопатології не тільки у розвинених країнах, а й у тих, що розвиваються. В статті визначена актуальність викладання основ алергології при вивченні педіатрії студентами – іноземцями, які навчаються англійською мовою. Представлений досвід та практичні підходи до більш легкого спілкування студентів із неангломовними пацієнтами, досвід викладання лекційного матеріалу. Авторами обґрунтоване місце наукового товариства у викладанні предмету.

Ключові слова: алергологія, діти, педіатрія, викладання.

Resume. Urbanization leads to the spread of the allergic diseases not only in the developed countries, but in those countries, that are developing too. Actuality of the basis of the allergology teaching of the foreign students on the modern stage are discussed in the article. Experience of the practical approaches in easy work of the English-speaking students with non-English-speaking patients was presented. Experience of the lecture material presentation was discussed. Authors grooved place of the scientific work in the educational process.

Key words: allergology, children, pediatrics, teaching.

Вступ. Актуальність вивчення алергології визначається в першу чергу великою поширеністю алергічних захворювань (АЗ) у світі. За прогнозами деяких вчених, ХХІ сторіччя стане століттям АЗ. На даний час вони займають третє місце за показниками росту та захворюваності після серцево-судинних та онкологічних (у деяких екологічно несприятливих регіонах АЗ виходять на перше місце). Відмічено, що за останні 30 років впродовж кожного десятиріччя показники захворюваності на алергію у всьому світі зростають. В Україні, за нашими даними, частота АЗ зростає на 0,3% на рік. У високо розвинутих країнах процент пацієнтів із алергією, переважно серед молодого населення, значно вищий, ніж у тих країнах, що розвиваються. Засмічення зовнішнього середовища, викиди заводів, відходи промислового виробництва, несприятливі соціальні умови, ріст вживання різноманітних медикаментів, інтенсивне використання засобів дезінфекції у побуті та на виробництві, використання пестицидів та гербіцидів у сільському господарстві, зміна якості харчування, використання генетично-модифікованих продуктів – поєднано впливає на організм сучасної людини, створює умови для високих антигенних навантажень [1,3].

Щорічно розробляються та впроваджуються у практику нові препарати, удосконалюються їх форми. Все більш високі вимоги виставляються до їх ефективності та безпеки, легкості використання. Однак, не дивлячись на усі досягнення, зберігаються високі показники частоти звернень у зв'язку із виникненням різноманітних алергічних реакцій, у тому числі і медикаментозних. Однією з причин недостатнього ефекту терапії є відривкові знання хворих про своє захворювання, профілактику загострень, гіпоалергенний режим, шляхи зменшення контакта з причинними алергенами. У хворих часто відсутні навички самоконтролю та надання собі першої допомоги при гострих алергічних реакціях та загостренні хронічних. Саме тому студенти медики мають оволодіти не лише потрібними знаннями, а й навичками сан просвіт роботи, що допоможе підвищити якість життя хворих. Базові знання студентів з основ алергології у педіатрії – запорука успішного лікування та профілактики можливих ускладнень.

Основна частина. Викладання основ алергології у системі вищої медичної освіти є невідомою частиною підготовки іноземних студентів на медичному факультеті. Це визначається тією великою роллю, яку мають АЗ у структурі захворюваності, насамперед серед дітей, значним погіршенням епідеміологічної ситуації, урбанізацією. У відповідності до євро інтеграційних прагнень України, глибоке реформування національної системи освіти повинне бути направлене на реалізацію комбінунання норм Болонського процесу та традицій та досягнень української освіти [2,4].

Запорізька школа алергологів, представники якої є робітниками кафедри факультетської ЗДМУ, вважається однією з найбільших в Україні і той досвід, який був накопичений повинен бути

використаний у педагогічному процесі. Нижче розглянемо основні моменти які на наш погляд слід використати у освіті.

Не дивлячись на типові загальні риси поширеності, вікової та гендерної характеристик, ситуація з полінозами у деякій ступені відрізняється у кожній із країн світу. Одним із немаловажних факторів є так звана концепція регіональності алергенів. За думкою Б.М.Пухлика, 2013, такий підхід краще всього використовувати у відношенні до рослинних алергенів, чкі характеризуються різноманітним складом в залежності від регіону та кліматогеографічної зони. Алергія до пилку трав та дерев розвивається лише у період їх цвітіння тому для кожного регіону не тільки Україні, а й світу існують свої сезонні піки захворюваності [1].

Атопічний дерматит (АД) є найбільш частим клінічним проявом харчової алергії. Батькам хворих дітей важливо знати, що АД часто є пре диктором розвитку бронхіальної астми та алергічного риніту у майбутньому. Лікування та профілактику АД та інших АЗ слід проводити як можна раніше. Викладач повинен на конкретних клінічних прикладах демонструвати істотну роль в розвитку загострень АД не тільки харчової алергії, але й супутніх захворювань шлунково-кишкового тракту, психоемоціональних факторів.

У діагностиці алергії основна роль відводиться ретельному аналізу історій життя та хвороби пацієнта, що потребує певних мовних навичок та знань від студента іноземця. У роботі нами запропоновано використання легенд анамнезу для пацієнтів із різноманітною типовою нозологією, що значно прискорює процес збору даних історії хвороби, не потребує синхронного перекладу від викладача, а значить він більше часу може приділити іншим студентам.

З метою підтвердження діагнозу та виявлення спектру сенсibiliзації проводяться шкірні тести з алергенами. Цей інформативний, безпечний метод залишається до нашого часу найбільш прийнятним для виставлення діагнозу та підбора алергенів для проведення основного методу лікування алергії – специфічної імунотерапії. Наявність протипоказань до проведення проб у хворого вимагає вибору лабораторного обстеження. При діагностичному пошуку необхідно звіштовувати данні, отримані в результаті обстеження, з клінічними проявами захворювання. Викладач у рамках вивчення основ алергології повинен привити навички маневрування поміж різноманітними методами алергологічного обстеження, що дозволить скоротити час обстеження хворого та підвищити його інформативність. Це дуже важливо, оскільки алергологія знаходиться на межі спеціальностей, таких, як: педіатрія, інфектологія, хірургія.

Особливу увагу у боротьбі із алергією приділяється питанням специфічної профілактики. На сьогодні єдиним методом, який може принципово змінити стан чутливості хворого до алергенів та діє практично на всі фази алергічних реакцій є специфічна імунпрофілактика.

Актуальним залишається питання медикаментозної алергії. Поліпрогмазія, що присутня в практиці, часто призводить до розвитку важких алергічних реакцій на медикаменти. Знання, які необхідні для попередження та успішного лікування подібних станів мають прививатися студентам щоденно. З такою метою на кожному занятті з педіатрії на кафедрі факультетської педіатрії окремо відводиться час для розбору різноманітних алергічних реакцій, які можуть виникнути при різних соматичних захворюваннях у дітей, їх лікуванні. Студентам пропонуються алгоритми для вибору тактики ведення хворих, альтернативні групи медикаментів.

Ще одним питанням, який хвилює педіатрів та алергологів у всьому світі – проблема можливих ризиків від вживання генетично модифікованих продуктів (ГМО). З моменту появи на ринку ГМО цікавість до них тільки підвищується. Ставлення до них різноманітне. Основними продуктами, які викликають важкі алергічні реакції незалежно від віку, називають сою, горіхи, морепродукти. За даними американських дослідників частота анафілактичних реакцій на арахісове масло коливається у дітей від 3 до 8%. До рослин, які частіше всього модифікують, відносяться соя, пшениця, картопля, горіхи, кукурудза [5].

Таким чином, само собою виникає припущення про можливу роль ГМО у поширеності харчової алергії, особливо її важких проявів. Переважна частина іноземних студентів, що навчаються у ЗДМУ, у майбутньому будуть стикатися з подібною ситуацією у своїй роботі, саме тому ці питання, на наш погляд, слід обговорювати на заняттях.

Таким чином, немає сумнівів у тому, що лікар, особливо у країнах Африки та Південно-Східної Азії, зобов'язаний оволодіти базовими знаннями з дитячої алергології. Кваліфіковані знання дають можливість виставити правильний діагноз дитині. Враховуючи той факт, що як правило студенти після закінчення навчання стикаються із проблемою нестачі знань з надання невідкладної допомоги, проведення диференційної діагностики, яка визначає тактику ведення пацієнтів, особливу увагу слід приділяти саме цим розділам.

На сучасному етапі практично орієнтований розбір патогенезу алергічних захворювань на заняттях дозволяє обґрунтовано підходити до диференційованого обстеження та лікування пацієнтів, вибору елімінаційних заходів. Від вірної оцінки тяжкості захворювання залежить подальша тактика лікаря, особливо у важких випадках.

На кафедрі факультетської педіатрії ЗДМУ навчаються іноземні студенти 4 та 6 курсів медичного факультету англійською та російською мовами. Практичні заняття та лекції проводяться у відповідності із навчальним планом, складеним на основі програми МОЗ України.

Викладання основ алергології у педіатрії для студентів інтегровано із програмами суміжних дисциплін: фізіології, патофізіології, імунології, фармакології, дерматовенерології, клінічної фармакології.

Лекції для іноземних студентів читаються англійською мовою на високопрофесійному рівні та у 100% забезпечені мультимедійним супроводом. Лекційний курс присвячений найбільш актуальним та складним проблемам педіатрії та алергології та включає в себе дані про новітні досягнення вітчизняної та світової науки в області етіології, епідеміології, патогенезу, клініки, діагностики, терапії та профілактики найбільш поширених алергічних захворювань. Тематичний план лекцій в основному включає конкретні нозологічні форми, які варіюють із врахуванням особливостей у країнах Європи, Африки та Азії

Отримані на лекціях знання закріплюються на практичних заняттях, які проводяться відповідно до тематичного плану та включають курацію хворих, клінічні розбори, набуття та закріплення знань та вмінь. Під час практичних занять частина часу приділяється формуванню однієї з найважливіших навичок – спілкуванню із хворими. Оскільки студенти навчаються іноземною для пацієнтів мовою, робота із хворими проводиться під постійним наглядом викладача.

Кожне практичне заняття оснащено методичними рекомендаціями, розробленим на кафедрі, з основними питаннями по темі, що вивчаються, ситуаційними завданнями та тестовим контролем вихідного та заключного рівня. Впровадження у щоденну практику вихідного тестового контролю дає можливість оцінити базовий рівень знань кожного студента. На підставі отриманих комплексних результатів оцінювання знань викладач має можливість індивідуально підходити до кожного студента.

При проведенні занять широко використовують наочні посібники. У оснащенні кафедри присутні таблиці, схеми, фотографії, навчальні фільми, мультимедійні презентації, виписки із історій хвороби за темами лекцій та практичних занять.

Додаткову інформацію про алергічні захворювання студенти отримують на засіданнях кафедрального наукового гуртка, в роботі якого вони приймають активну участь. Наукові студентські роботи представляються на щорічній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених ЗДМУ. Робота наукового гуртка зазвичай проводиться із врахуванням побажань студентів, що сприяє збереженню зацікавленості студентів.

Досвід роботи кафедри факультетської педіатрії свідчать про те, що така система викладання не тільки стимулює постійний інтерес студентів до вивчення алергічних захворювань, але й дає можливість їм отримати та закріпити знання, необхідні для роботи не тільки у країнах Європи, а й Африки та Азії.

Висновки. 1. Для вивчення основ алергології необхідно створити наглядний учбово-методичний матеріал із врахуванням особливостей роботи у різноманітних країнах.

2. Для покращення сприйняття інформації студентами необхідно використовувати мультимедійне забезпечення.

3. Для успішного викладання основ алергології необхідний індивідуальний підхід до кожного студента, особливо іноземного.

4. Роботу наукового гуртка необхідно проводити із врахуванням побажань студентів.

Література

1. Богомолов А.Е., Пухлик Б.М. Поллинозы – одна из наиболее актуальных проблем аллергологии Газета «Новости медицины и фармации» 16 (467) 2013
2. Никоненко О.С., Завгородній С.М., Губка О.В.// Роль кафедри госпітальної хірургії в вихованні молодого хірурга. Запорожский медицинский журнал.– 2004. – №3. – С. 142-143.
3. Савельев В.Г., Рябоконт Е.В., Онищенко Т.Е. Роль кафедры инфекционных болезней в подготовке семейного врача. // Запорожский медицинский журнал.– 2006. – №1. – С. 174-175.
4. Садиков М. Впровадження кредитно-модульної системи навчання при вивченні фундаментальних дисциплін //Вища школа.-2006.-№4.-С.35-41.
5. Prescott, S. A global survey of changing patterns of food allergy burden in children [Text] / S. Prescott // World Allergy Organization Journal. – 2013. – N 6. – P. 21

<i>В. Д. Марковський, І. В. Сорокіна, Ж. М. Перцева, О. А. Омельченко, М. С. Мирошниченко, О. М. Плітень</i> ІСТОРИЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ РОЗТИНІВ ХАРКІВСЬКОЮ ШКОЛОЮ ПАТОЛОГОАНАТОМІВ	203
<i>Л. П. Мартинюк, Л. П. Боднар, Б. Г. Насалик, Н. В. Грималюк, Т. О. Паламар, І. Г. Якубишина, О. О. Ружицька</i> ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ ВНУТРІШНЬОЇ МЕДИЦИНИ № 3	206
<i>В. Г. Марченко, І. О. Крамний, І. О. Вороньжєв</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ-РЕНТГЕНОЛОГІВ З ПУЛЬМОНОЛОГІЇ	208
<i>І. Я. Марченко, В. Ю. Марченко, Л. В. Буря, В. М. Петрушанко</i> ПЕРЕВАГИ ПРОБЛЕМНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ОДОНТОПАТОЛОГІЇ	210
<i>У. І. Марусик</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СЕРЕДОВИЩА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ «MOODLE» У ПІДГОТОВЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З ПЕДІАТРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН	213
<i>І. Р. Мисула, Т. Г. Бакалюк, А. О. Голяченко, Л. В. Левицька, О. М. Лавріненко</i> АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТИВНОГО КУРСУ «ОСНОВИ НАТУРОПАТІЇ» У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ДЛЯ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ НА КАФЕДРІ МЕДИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ	214
<i>Н. С. Михайловська, М. О. Шальміна</i> ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС СТУДЕНТІВ-СТОМАТОЛОГІВ, ЯКІ ВИВЧАЮТЬ ДИСЦИПЛІНУ «ВНУТРІШНЯ МЕДИЦИНА»	217
<i>Н. В. Мишина, С. І. Ільченко, Т. В. Ярошевська</i> ПИТАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КЛІНІЧНІЙ КАФЕДРІ	218
<i>Н. Я. Музика, К. В. Садогурська, Р. Ю. Грицяк</i> АНАЛІЗ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ГОМЕОПАТІЇ» СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «КЛІНІЧНА ФАРМАЦІЯ»	220
<i>О. В. Муравльова</i> ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ В ЕНДОКРИНОЛОГІЇ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ	221
<i>О. А. Мяловицька, М. Г. Матюшко</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ НЕВРОЛОГІЇ НМУ ІМ. О. О. БОГОМОЛЬЦЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ РОСІЙСЬКОМОВНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	222
<i>Я. П. Назірний, Н. В. Гасюк, П. А. Гасюк, Н. В. Чорний, Н. О. Гевкалюк, Г. Б. Колодницька</i> ОСОБИСТІСНО-ЗОРІЄНТОВАНА МОДЕЛЬ НАВЧАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ	224
<i>С. М. Недельська, О. П. Пахольчук</i> ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ОСНОВ АЛЕРГОЛОГІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	225
<i>Ю. М. Нерянова</i> ЗАХОДИ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ ВИКЛАДАННЯ НЕВРОЛОГІЇ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ	228